

Războiul transnistrean reflectat în manualele de istorie din România. Cercetare istoriografică

Alexandru MITRU

Abstract

The creation of history textbooks in the post-December period took into account the increase of quality in pre-university education by developing communication and relationship skills, different historical contents being studied depending on the interests of students. In our analysis, we tried to find out to what extent the authors of the history textbooks were interested in presenting the Transnistrian conflict to the young generation.

The curriculum for History has undergone many changes during this period. However, both at the gymnasium and the high school level, compulsory content regarding the foreign policy promoted by Romania after 1990 were provided. In our approach, we analyzed 31 textbooks published during this period, out of which only a few addressed the military conflict in the Republic of Moldova. The most consistent presentation is found in the manual made by a team of Alexandru Barnea, Vasile Manea, Eugen Palade, Florin Petrescu and Bogdan Teodorescu and (re)published in 2014 by Corint Educațional.

The authors of the history textbooks in Romania showed low interest in the presentation of the Transnistrian war, in the context in which the political, economic and social relations between Bucharest and Chisinau, after 1991, were analyzed to a very small extent. This conflict was presented only in view of the position adopted by Romania regarding this event, without addressing the side regarding the legality of separatist actions undertaken by Tiraspol officials or the emotional impact of a military conflict, in which Moldovan citizens were involved.

Keywords: history textbook, history school curriculum, Transnistrian conflict, foreign policy.

Introducere

Relațiile Republicii Moldova cu Rusia și România după 1991 constituie un punct motiv în istoriografia românească. Prezentarea războiului transnistrean în manualele de istorie din România reprezintă o problemă interesantă, deoarece aceste manuale au provocat de-a lungul timpului discuții aprinse, atât în mediul academic și politic, cât și în rândul elevilor și părinților. Discuțiile au fost purtate în general plecând de la importanța acordată diferitor evenimente istorice, considerate fundamentale pen-



tru istoria națională¹ sau de la existența unor greșeli științifice sau gramaticale.²

După anul 1990, programa școlară pentru disciplina Istorie a fost modificată în mai multe rânduri, în mod semnificativ, având în vedere în special schimbările introduse în curriculum național, atât pentru nivelul gimnazial, cât și pentru nivelul liceal. După eliminarea mistificărilor comuniste asupra evenimentelor istorice din programa școlară, a urmat o etapă în care, prin manualul unic, a fost implementat un nou curriculum național. Cu spijinul Băncii Mondiale, începând cu anul 1995 s-a implementat o nouă reformă curriculară, fapt care a impus apariția manualelor alternative de istorie.³

Pentru perioada utilizării manualului unic în predarea istoriei nu putem vorbi de o preocupare a autorilor de manuale în privința evenimentelor petrecute în stânga Nistrului. Istoria românilor era studiată până în anul 1989, iar pentru istoria universală, deși trebuia predat conținutul „Lumea după Al Doilea Război Mondial”, manualul prezenta informații până în anul 1991. Interesant este faptul că pentru studierea Istoriei Universale Moderne și Contemporane în clasa a VI-a era utilizat, în anul școlar 1997-1998⁴, manualul realizat de Dumitru Almaș, Ion Nicoară și Alexandru Vianu în 1973, revizuit în 1977, 1982⁵ și 1990. Pentru ediția din 1997 a manualului, referenți științifici au fost Bogdan Teodorescu și Mihai Manea, autorii manualelor unice de istorie pentru clasele a XI-a⁶ și a XII-a.⁷ Și pentru clasa a VIII-a, manualul unic de

¹ Sergiu Musteață, *Noi despre vecini și vecinii despre noi. Manualele de istorie în Republica Moldova, România și Ucraina* (Editura Cetatea de Scaun: Târgoviște, 2018), p. 87.

² Victor Negrescu, fost ministru de Externe în perioada 2017-2018 reclamă faptul că într-un manual aflat pe băncile elevilor România nu este încă membru al Uniunii Europene, <https://www.g4media.ro/victor-negrescu-psd-cere-ministerului-educatiei-sa-verifice-manualele-de-istorie-conform-unui-manual-pentru-clasa-a-xi-a-profil-real-romania-nu-este-inca-in-uniunea-europeana.html>; sau acuzațiile aduse ministerului în privința temelor abordate de manualele de istorie de către Viorel Dolha, președintele Asociației Generale a Învățătorilor din România, <https://pedagogoteca.ro/istoria-romanilor-falsificata-in-manualele-aprobate-de-minister-presedintele-agiro-viorel-dolha> (accesat: 10.05.2021).

³ Musteață, *Noi despre vecini și vecinii despre noi...*, p. 81.

⁴ Dumitru Almaș, Ioan Nicoară, Alexandru Vianu, *Istoria Universală Modernă și Contemporană. Manual pentru clasa a VI-a* (Editura Didactică și Pedagogică: București, 1997).

⁵ Dumitru Almaș, Ioan Nicoară, Alexandru Vianu, *Istoria Universală Modernă și Contemporană. Manual pentru clasa a VII-a* (Editura Didactică și Pedagogică: București, 1985).

⁶ Bogdan Teodorescu, Mihai Manea, Adrian Pascu, *Istoria Românilor. Din cele mai vechi timpuri până la revoluția din 1821. Manual pentru clasa a XI-a* (Editura Didactică și Pedagogică: București, 1997).

⁷ Bogdan Teodorescu, Mihai Manea, *Istoria Românilor. De la 1821 până în 1989. Manual pentru clasa a XII-a* (Editura Didactică și Pedagogică: București, 1998).



Figura 1. Manualul publicat în 1985



Figura 2. Manualul publicat în 1997

Istoria Românilor. Epoca Modernă și Contemporană, utilizat în anul școlar 1998-1999 trata evenimentele istorice până în data de 25 decembrie 1989, prin tema: „Criza regimului comunist în România.”⁸

Prevederi curriculare

Autorii manualelor din România au libertatea de a alege modul în care să abordeze conținuturile obligatorii prevăzute de programa școlară. Diversitatea modului în care sunt tratate evenimentele istorice sau modul în care sunt selectate aceste evenimente vine din această libertate acordată autorilor. Programa școlară pentru disciplina *Istorie*, pentru ciclul gimnazial, intrată în vigoare începând cu anul școlar 2017-2018⁹, obligă autorii de manuale să respecte următoarele elemente: a) competențe generale; b) competențe specifice și exemple de activități de învățare; conținuturi/studii de caz și

⁸ Octavian Cristescu, Vasile Păsăilă, Bogdan Teodorescu, Raluca Tomi, *Istoria Românilor. Epoca Modernă și Contemporană. Manual pentru clasa a VIII-a* (Editura Didactică și Pedagogică: București, 1998).

⁹ Programa școlară a fost aprobată prin OMENCȘ nr. 3393 din 28.02.2017, <http://programe.ise.ro/Actuale/Programeinvigoare.aspx> (accesat: 10.05.2021).



sugestii metodologice. Pentru clasa a VIII-a, programa prevede studierea istoriei românilor din cele mai vechi timpuri până în contemporanitate. Pentru perioada contemporană, programa școlară prevede studierea domeniului de conținut: „România secolelor XX și XXI”, ultimele două conținuturi obligatorii de prezentat în manual fiind „Regimul politic democratic din România din 1989 până azi”, cu studiul de caz „Constituția României democratice” și „Integrarea euro-atlantică a României”. Pentru clasa a VII-a, programa școlară stabilește studierea istoriei universale în perioada cuprinsă între sfârșitul secolului al XIX-lea și lumea contemporană a secolului XXI. Programa este realizată în mod generos și permite autorilor prezentarea unor evenimente istorice diverse, astfel încât să se realizeze însușirea următoarelor conținuturi obligatorii: „Războiul Rece (1945-1991)” și „Lumea contemporană: o lume multipolară – globalizarea; noua diversitate culturală și revoluția informațională”.

Cât despre programa școlară pentru disciplina Istorie la ciclul liceal¹⁰, conținuturile obligatorii sunt mult mai generoase pentru autorii de manuale în ceea ce privește studierea conflictului transnistrean. În programa pentru clasa a XI-a, în vigoare începând cu anul școlar 2009-2010, printre domeniile de conținut au fost incluse: „Statul și politica” și „Relațiile internaționale”. Pentru aceste domenii, programa prevede următoarele teme: „Statele în perioada contemporană”, cu următoarele probleme de atins: forme de organizare statală; idei și regimuri politice și „Cooperare și conflict”, cu următoarele probleme de atins: instituții, mecanisme și politici de rezolvare a conflictelor în lumea contemporană și studiul de caz „România și conflictele regionale în secolul XX”.

Analiza manualelor

Tranziția către manualele alternative a fost de durată,¹¹ însă calitatea acestora, atât în ceea ce privește conținuturile, cât și atractivitatea materialelor prezentate, a fost mult peste ceea ce a reprezentat manualul unic.¹² Conform programelor școlare, problemele de istorie națională predate în clasa a VIII-a depășeau momentul 1989. Prin conținutul „Revenirea la democrație” erau prezentate: importanța adoptării Constituției din 1991, rolul societății civile

¹⁰ Programa școlară pentru ciclul liceal a fost aprobată prin OMECT nr. 3458 din 09.03.2004 pentru clasa a IX-a; OMEC nr. 4598 din 31.08.2004 pentru clasa a X-a și OMECI nr. 5099 din 09.09.2009 pentru clasele a XI-a și a XII-a, <http://programe.ise.ro/Actuale/Programein-vigoare.aspx> (accesat: 10.05.2021).

¹¹ Pentru ciclul gimnazial, clasa a V-a, manualele alternative au fost editate conform programei analitice aprobată de Ministerul Educației Naționale prin Ordinul nr. 4493 din 19.07.1995, iar pentru clasa a VIII-a, conform programei analitice aprobate prin Ordinul nr. 4237 din 23.08.1999.

¹² Musteață, *Noi despre vecini și vecinii despre noi...*, p. 83-85.



Figura 3. Manual pentru clasa a VII-a, Humanitas, p. 134.



Figura 4. Manual pentru clasa a VII-a, Humanitas, p. 135.

și cronologia politică postdecembristă, însă elevii nu erau informați despre acțiunile României în cadrul politicii externe după anul 1989 și cu atât mai puțin despre evoluția Republicii Moldova în această perioadă.¹³ Nici manualele de clasa a VII-a, unde se studia Istoria Universală Modernă și Contemporană, nu fac excepție în privința Republicii Moldova. Deși conținutul „Lumea în pragul mileniului III” era obligatoriu de studiat de către elevii, interesul autorilor de manuale privind conflictul transnistrean este inexistent. Sunt tratate în cadrul acestui capitol probleme legate de situația conflictului din Kuwait, de situația tratativilor arabo-israeliene moderate de S.U.A. Este prezentată criza Iugoslavă, situația din Afganistan, sunt prezentate conflictele din Bosnia, Kosovo și Nagorno-Karabakh, chiar și cele din Tadjikistan și Cecenia. Despre problemele din Republica Moldova nu este oferită elevilor nicio informație.¹⁴ Această atitudine este greu de explicat, cu atât mai mult cu cât evenimentele au fost prezentate pe larg în mass-media din România, însă în manualele de istorie nu!

¹³ Alexandru Vulpe (coord.), Radu G. Păun, Radu Băjenaru, Ioan Grosu, *Istoria Românilor. Manual pentru clasa a VIII-a* (Editura Sigma: București, 2000); Sorin Oane, Maria Ochescu, *Istorie. Manual pentru clasa a VIII-a* (Humanitas Educațional: București, 2001); Liviu Lazăr, Viorel Lupu, *Istoria Românilor. Manual pentru clasa a VIII-a* (Editura Teora: București, 2000).

¹⁴ Sorin Oane, Maria Ochescu, *Istorie. Manual pentru clasa a VII-a* (Humanitas Educațional: București, 2015); Doru Dumitrescu, Nicoleta Dumitrescu, Gabriel Stan, Mădălina Trandafir, *Istorie. Manual pentru clasa a VII-a* (Editura Nemira: București, 1999); Florin Constantiniu, Norocica-Maria Cojescu, Alexandru Mamina, *Istorie. Manual pentru clasa a VII-a* (Editura Corint: București, 1999).



Pentru ciclul liceal, prezentarea relațiilor internaționale ale României după 1990 este realizată în strânsă legătură cu acțiunile de integrare în structurile euro-atlantice, în conformitate cu programa școlară din 1999¹⁵. Însă politica promovată față de Republica Moldova nu a reprezentat un domeniu de interes pentru autorii de manuale, deși programa le permitea abordarea acestui aspect în cadrul conținutului obligatoriu intitulat „România și conflictele regionale în secolul al XX-lea”. În acest cadru sunt tratate, ca și în cazul ciclului gimnazial, probleme legate de conflictele din Orientul Mijlociu, Kuweit, Afganistan sau fosta Iugoslavia.¹⁶ Pentru clasa a X-a, conform programei școlare din 2004¹⁷, autorii au avut la dispoziție două conținuturi în care se putea aborda politica promovată de România în privința problemelor existente în Republica Moldova: „Lumea postbelică” și „România și integrarea euro-atlantică”, însă autorii manualelor aprobate de minister au mers pe vechile probleme tratate până atunci.¹⁸

Conform programei adoptate în 2017, pentru clasa a VII-a autorii manualelor au abordat problematica Războiului Rece prin menționarea celor mai importante crize politico-militare, însă fără să prezinte situația creată în urma dispariției U.R.S.S., context în care se putea deschide o discuție referitoare la conflictul transnistrean.¹⁹ În manualele de clasa a VIII-a sunt prezentate principalele crize politico-diplomatice din Bosnia-Herțegovina, Albania, Kosovo, Afganistan sau Irak, în strânsă legătură cu acțiunile de menținere a păcii desfășurate sub egida NATO. Este amintit și conflictul din fosta Iugoslavia, însă politica externă promovată de România după 1990 este prezentată doar din perspectiva

¹⁵ Programa analitică a fost aprobată de Ministerul Educației Naționale prin Ordinul nr. 3371 din 02.03.1999.

¹⁶ Ioan Scurtu, Marian Curculescu, Constantin Dincă, Aurel Constantin Soare, *Istorie. Manual pentru clasa a XI-a* (Editura Economica Preuniversitaria: București, 2006); Ioan Scurtu (coord.), Gheorghe Dondorici, Vasile Ionescu, *Istorie. Manual pentru clasa a XI-a* (Editura Gimnasium: Târgoviște, 2000); Sorin Oane, Maria Ochescu, *Istorie. Manual pentru clasa a XI-a* (Humanitas Educațional: București, 2000); Nicoleta Dumitrescu, Mădălina Trandafir, Cristian Niță, Adrian Pascu, *Istorie. Manual pentru clasa a XI-a* (Editura Național: București, 2000).

¹⁷ Programa analitică a fost aprobată de Ministerul Educației și Cercetării prin Ordinul nr. 4598 din 31.08.2004.

¹⁸ Magda Stan, Cristian Vornicu, *Istorie. Manual pentru clasa a X-a* (Editura Niculescu: București, 2005); Ioan Scurtu, Marian Curculescu, Constantin Dincă, Aurel Constantin Soare, *Istorie. Manual pentru clasa a X-a*, (Editura Economica Preuniversitaria: București, 2005).

¹⁹ Maria Ochescu, *Istorie. Manual pentru clasa a VII-a* (Editura Art Klett: București, 2020); Stan Stoica, Dragoș Sebastian Becheru, *Istorie. Manual pentru clasa a VII-a* (Editura CD Press: București, 2019); Gheorghe Florin Ghețau, Olenca Giorgia Ghețau, *Istorie. Manual pentru clasa a VII-a* (Editura Aramis: București, 2019).

Mă informez



Integrarea României în NATO

Odată cu trecerea de la comunism la democrație, statele Europei de Est nu au mai dorit să facă parte din Tratatul de la Varșovia, ale cărui decizii militare erau impuse de Uniunea Sovietică. Acesta s-a desființat prin hotărârea comună a statelor membre, iar noile democrații est-europene au optat pentru aderarea la NATO, alianța politico-militară cu care, până în 1989, Tratatul de la Varșovia se aflase în relații de rivalitate. Scopul urmărit prin această opțiune era asigurarea apărării granițelor.

România a urmat și ea această opțiune de politică externă. În 1993, ea a depus o cerere oficială de aderare la NATO. Procesul de aderare a presupus normalizarea relațiilor politico-diplomatice dintre România și vecinii săi, în condițiile în care granițele Europei de Est se modificau rapid în apropierea granițelor românești, ca urmare a destrămării URSS, Iugoslaviei, Cehoslovaciei. Izbucnirea unor conflicte militare în apropierea granițelor românești, cum a fost războiul din fosta Iugoslavie, a reprezentat o provocare nouă pentru politica de securitate a României.

În 1994, când NATO a constituit Parteneriatul pentru Pace, România a fost primul stat care a optat pentru aderarea la această formă de colaborare militară și de întărire a încrederii între sta-

Noul sediu al NATO în Bruxelles

Figura 5. Manualul editat de Art Klett

UNITATEA 9 | ROMÂNIA SECOLELOR XX-XXI

Integrarea euro-atlantică a României

Cum s-a orientat politica externă a României după 1989?

După Războiul Rece

Căderea comunismului în Europa și dezmembrarea Uniunii Sovietice au permis României după 1989 să se reorienteze în privința politicii sale externe.

Nevoia de securitate. Integrarea în NATO

Organizația Tratatului de la Varșovia a fost dizolvată oficial în 1991, an în care a avut loc și destrămarea URSS în 15 state. Între care Rusia, Ucraina și Republica Moldova (stat ce ocupă o parte din fosta provincie interbelică românească Basarabia). Acest lucru a permis României

Integrarea în UE

Orientarea occidentală a României a fost convenită de către toate forțele politice din țară și a fost inclusă într-un „proiect de țară”, ce poartă numele de **Declarația de la Snagov (sursa 1)**.

În tranziția de la o economie controlată de stat, planificată, la o economie bazată pe proprietate privată și piață liberă, România s-a confruntat cu probleme de corupție la toate nivelurile administrației, cu legi incomplete, șomaj și cu rezistența populației la unele reforme. Acest proces l-a încetinit aderarea la Uniunea Europeană, care solicita o serie de reforme economice, juridice etc.

România își depune oficial candidatura pentru aderarea la Uniunea Europeană în 1995. Un eurobarometru (son-

Figura 6. Manualul editat de CD Press

integrării în structurile euro-atlantice. Evenimentele desfășurate în Republica Moldova nu atrag atenția autorilor respectivi.²⁰

Pentru clasa a XII-a, programa școlară adoptată în 2009 nu prevede analizarea evenimentelor internaționale la care România a fost implicată decât prin prisma aderării la NATO și Uniunea Europeană, în studiul de caz

²⁰ Stan Stoica (coord.), *Istorie, Manual pentru clasa a VIII-a* (Editura CD Press: București, 2020); Aurel Constantin Soare, Daniela Ana Cojocaru, Gabriel Grozavu, Alina Pavelescu, *Istorie. Manual pentru clasa a VIII-a* (Editura Art Klett: București, 2020); Maria Mariana Gheorghe, Irina Ema Săvuță, *Istorie, Manual pentru clasa a VIII-a* (Editura Litera: București, 2020).



„Diplomația românească între Tratatul de la Varșovia și Uniunea Europeană” în cadrul domeniului de conținut „Relațiile internaționale.”

O primă referire, este adevărat telegrafică, o întâlnim în manualul publicat în 2015 de Magda Stan și Cristian Vornicu. În cadrul temei „Lumea după Războiul Rece”, sunt prezentate activitățile desfășurate de comunitatea internațională în rezolvarea crizelor din Somalia, fosta Iugoslavie, Angola, Albania etc. Vorbind despre activitatea Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, autorii arată faptul că aceasta „dispune de misiuni amplasate în regiuni cu probleme de securitate, precum Kosovo, Bosnia-Herțegovina sau în Republica Moldova (pentru rezolvarea conflictului transnistrean).”²¹ Manualul realizat de Anișoara Budici, Mircea Stănescu și Dragoș Țigău prezintă atât în cadrul conținutului „Cooperare și conflict”, cât și în cadrul conținutului „Probleme contemporane. Terorismul” crearea Pactului pentru Stabilitate în Europa de Sud-Est și participarea militarilor români la operațiuni de menținerea păcii. În acest context, nu este realizată nicio referire la conflictul din Republica Moldova.²² Aceeași situație o întâlnim și în cazul manualului realizat de Felicia Adăscăliței, Alina Bratu, Adrian Liga, Liviu Lazăr și Viorel Lupu, care prezintă în cadrul conținutului „România și conflictele regionale în secolul XX” evenimentele desfășurate până în anul 1968. În consecință, nicio referire la conflictul transnistrean.²³ În manualul alcătuit de Ioan Ciupercă și Elena Cosma în cadrul conținutului „Rezolvarea conflictelor în lumea contemporană” sunt amintite conflictul din Cașmir, relațiile israeliano-palestiniene și atacul terorist din 11 septembrie 2001, însă nu și conflictul din Transnistria.²⁴

O surpriză plăcută, în privința interesului arătat conflictului de pe Nistru, o reprezintă manualul întocmit de echipa coordonată de Alexandru Barnea, formată din Vasile Manea, Eugen Palade, Florin Petrescu și Bogdan Teodorescu.²⁵ În timp ce în cadrul temei „Lumea după 1989” sunt abordate subiecte legate de zonele de conflict din Kuweit, Afganistan, Pakistan, Coreea de Nord sau fosta Iugoslavie, în cadrul temei „Republica și Monarhia”

²¹ Magda Stan, Cristian Vornicu, *Istorie. Manual pentru clasa a XI-a* (Editura Niculescu ABC: București, 2006), 2015, p. 89.

²² Anișoara Budici, Mircea Stănescu, Dragoș Țigău, *Istorie. Manual pentru clasa a XI-a* (Editura Sigma: București: 2006), p. 84 și 98.

²³ Felicia Adăscăliței, Alina Bratu, Adrian Liga, Liviu Lazăr, Viorel Lupu, *Istorie. Manual pentru clasa a XI-a*, (Editura Corvin: Deva, 2006), p. 124-127.

²⁴ Ioan Ciupercă, Elena Cosma, *Istorie. Manual pentru clasa a XI-a* (Editura Corint Educațional: București, 2014), p. 113.

²⁵ Alexandru Barnea (coord.), Vasile Manea, Eugen Palade, Florin Petrescu, Bogdan Teodorescu, *Istorie. Manual pentru clasa a XI-a* (Editura Corint Educațional: București, 2014).

menționează în cronologia realizată perioadei respective faptul că în anul 1994 are loc în Republica Moldova un referendum care „consacră independența națională.”²⁶ Deși lacunară, informația reprezintă o primă trimitere la evenimentele petrecute în Republica Moldova, cu impact major și asupra României. Prin acest mod este încurajat interesul elevului de a descoperi, sub îndrumarea profesorului, miza referendumului prin care moldovenii s-au pronunțat asupra următoarei întrebări: „Sunteți pentru ca Republica Moldova să se dezvolte ca un stat independent și unitar, în frontierele recunoscute în ziua proclamării suveranității Moldovei (23.06.1990), să promoveze o politică de neutralitate și să mențină relații economice reciproc avantajoase cu toate țările lumii și să garanteze cetățenilor săi drepturi egale, în conformitate cu normele dreptului internațional?”²⁷ În cadrul temei de recapitulare/evaluare realizate sub titlul „Lumea de mâine anticipată în 1945 și azi”, cronologia alcătuită pentru perioada respectivă reține în dreptul datei de 3 martie 1992 „începutul conflictului care îi opune pe liderii separatiști de la Tiraspol autorităților din Republica Moldova”²⁸. În cadrul temei „România și conflictele regionale în secolul XX”, autorii manualului prezintă în studiul de caz „România și conflictele regionale contemporane”, poziția adoptată de România în privința conflictului transnistrean: „După prăbușirea sistemului comunist în 1989 au izbucnit o serie de conflicte regionale din cauza anumitor tensiuni, în special etnice, pe care regimurile totalitare le lăsaseră nerezolvate. Primul conflict, în ordine cronologică, a fost cel din Transnistria. România nu a avut în acest caz decât o contribuție diplomatică, în sensul că a susținut integritatea Republicii Moldova în fața tentativelor separatiste ale raioanelor din stânga Nistrului. La recensământul din 1989, în Transnistria locuiau 39,9% moldoveni (români), 28,3% ucraineni, 25,4% ruși și 1,9% bulgari. Războiul s-a purtat între autoritățile Republicii Moldova și separatiștii de la Tiraspol, susținuți de armata a 14-a a Federației Ruse. La 21 iulie 1992 a fost semnat un acord de încetare a focului. În timpul desfășurării lui, războiul din Transnistria a fost prezentat opiniei publice de presa din România, care a acuzat armata rusă dislocată că a luat partea separatiștilor în războiul împotriva autorităților legitime ale Republicii Moldova. De cealaltă parte, presa rusească și chiar unele autorități de la Chișinău au acuzat România că a intervenit în conflict de partea Republicii Moldova în războiul dus împotriva Transnistriei. Cu timpul, România a fost

²⁶ Alexandru Barnea (coord.), Vasile Manea, Eugen Palade, Florin Petrescu, Bogdan Teodorescu, *Istorie. Manual pentru clasa a XI-a* (Editura Corint Educațional: București, 2014), p. 86.

²⁷ <https://dupa90.ro/timeline-events/6-martie-1994> (accesat: 10.05.2021).

²⁸ Alexandru Barnea (coord.), Vasile Manea, Eugen Palade, Florin Petrescu, Bogdan Teodorescu, *Istorie. Manual pentru clasa a XI-a* (Editura Corint Educațional: București, 2014), p. 101.



Figura 7. Manualul de clasa a XI-a, Editura Corint



Figura 8. Manualul de clasa a XI-a – Conflictul transnistrean

exclusă din poziția de mediator în favoarea Rusiei și Ucrainei. Conflictul a rămas înghețat până astăzi. Rolul de mediatori îl au Rusia, Ucraina și OSCE. După 2005, noua administrație de la București a militat pentru modificarea formatului de negocieri prin includerea României printre mediatori”²⁹.

Pentru clasa a XII-a revenim la același dezinteres arătat de autorii de manuale față de semnificația evenimentelor desfășurate în stânga Nistrului, după 1991. Deși în programa școlară este prevăzut conținutul obligatoriu „Diplomația românească între Tratatul de la Varșovia și Uniunea Europeană”, politica promovată de România în cadrul relațiilor cu Republica Moldova lipsește cu desăvârșire.³⁰ În manualul realizat de către Magda Stan și Cristian Vornicu, în cadrul conținutului „Diplomația românească după anul 1989”, elevii sunt informați sec, asupra direcției politicii externe românești: „activitatea diplomatică a României din cadrul Organizației Națiunilor Unite, Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa și din alte foruri internaționale a fost orientată spre consolidarea păcii, securității și colaborării în lume.”³¹ Este adevărat că, în conformitate cu prevederile programei de

²⁹ Alexandru Barnea (coord.), Vasile Manea, Eugen Palade, Florin Petrescu, Bogdan Teodorescu, *Istorie. Manual pentru clasa a XI-a* (Editura Corint Educațional: București, 2014), p. 110.

³⁰ Felicia Adăscăliței, Liviu Lazăr, *Istorie. Manual pentru clasa a XII-a* (Editura Corvin: Deva, 2007); Alexandru Barnea (coord.), Vasile Manea, Eugen Palade, Bogdan Teodorescu, *Istorie. Manual pentru clasa a XII-a* (Editura Corint Educațional: București, 2007); Zoe Petre (coord.), *Istorie. Manual pentru clasa a XII-a* (Editura Corint Educațional: București, 2008).

³¹ Magda Stan, Cristian Vornicu, *Istorie. Manual pentru clasa a XII-a* (Editura Niculescu ABC: București, 2015), p. 105.

istorie, profesorul are rolul de *creator de curriculum și de situații de învățare*³², dar, de la această formulare și până la realizarea unei sinteze privind politica regională promovată de România, este cale lungă.

Concluzii

Având în vedere situația prezentată, putem spune că problema războiului transnistrean nu a reprezentat o preocupare a istoricilor care s-au implicat în redactarea manualelor post decembriste. Aceeași atitudine reiese și față de istoria Republicii Moldova, după obținerea independenței sau față de relațiile politice, economice și culturale, cordiale sau încordate, dintre București și Chișinău. În demersul nostru, am urmărit să analizăm modul în care autorii manualelor aprobate de către Ministerul Educației au abordat tema războiului din Transnistria. În același timp, am încercat să identificăm interesul exprimat față de acest eveniment istoric de către autorii de manuale, dar și de către cadrele didactice chemate să formeze elevilor competențele obligatorii, solicitate de programa școlară, pe baza conținuturilor prezentate în acest material. După cum am văzut, această temă este foarte slab prezentă în manualele de istorie din România publicate după anul 1990. Singurul manual, din cele 31 analizate, care prezintă conflictul transnistrean, tratează evenimentul doar din perspectiva implicării României în soluționarea acestuia. Deși sunt aduse în atenția elevilor probleme privind interesele politice ale Rusiei în această zonă sau implicarea O.S.C.E. în rezolvarea conflictului, nu sunt abordate probleme privind legalitatea acțiunilor separatiste întreprinse de oficialitățile de la Tiraspol sau impactul emoțional al unui conflict militar, în care au fost implicați cetățenii moldoveni. Astfel, percepția tinerilor despre acest eveniment este formată în special prin intermediul știrilor apărute în presă. Interesul pentru acest conflict militar a fost, și este și în prezent, foarte scăzut. Surprinzător este faptul că, istorici cu o experiență deosebită în istoria relațiilor româno-moldovene, nu au arătat interes pentru tratarea războiului transnistrean, nici din poziția de autori de manuale și nici din poziția de referenți științifici ai acestora.

Rezumat

Realizarea manualelor de istorie în perioada postdecembristă a avut în vedere creșterea calității în învățământul preuniversitar prin dezvoltarea competențelor de comunicare și de relaționare, fiind abordate diferite

³² Programa școlară *Istorie clasa a XII-a. Ciclu superior al liceului*, aprobată prin Ordinul Ministerului Educației, Cercetării și Inovării nr. 5099 din 09.09.2009, p. 8.



conținuturi istorice, în funcție de interesele de cunoaștere ale elevilor. În analiza noastră am încercat să aflăm în ce măsură autorii manualelor de istorie au fost interesați de prezentarea conflictului transnistrean tinerei generații.

Programa școlară pentru disciplina Istorie a suferit în această perioadă numeroase modificări. Însă, atât la nivel gimnazial, cât și la nivel liceal au fost prevăzute conținuturi obligatorii privind politica externă promovată de România după anul 1990. În demersul nostru am analizat 31 de manuale editate în această perioadă, din care, doar câteva au abordat conflictul militar desfășurat în Republica Moldova. Cea mai consistentă prezentare o întâlnim în manualul realizat de către o echipă formată din Alexandru Barnea, Vasile Manea, Eugen Palade, Florin Petrescu și Bogdan Teodorescu și (re) publicat în anul 2014 de editura Corint Educațional.

Autorii manualelor de istorie din România au dovedit un interes scăzut față de prezentarea războiului transnistrean, în contextul în care relațiile politice, economice și sociale dintre București și Chișinău, după anul 1991, au fost analizate într-o măsură foarte mică. Acest conflict a fost prezentat doar din prisma poziției adoptate de România în ceea ce privește acest eveniment, fără să fie abordată latura privind legalitatea acțiunilor separatiste întreprinse de oficialitățile de la Tiraspol sau impactul emoțional al unui conflict militar, în care au fost implicați cetățenii moldoveni.

Cuvinte-cheie: manual de istorie, programă școlară, politică externă, conflictul transnistrean.

Alexandru Mitru

Universitatea „Valahia” din Târgoviște

E-mail: alexandrumitru@yahoo.com